

مقاله پژوهشی
اصلی
**Original
Article**

شناسایی پنداشتها، شرایط اجرا و مؤلفه‌های جهاد تبیین از منظر معلمان و دانشجومعلم‌ان استان هرمزگان

اسحق شیرین‌کام،^۱ مختار ذاکری،^۲ علی بهرامشاهی^۳

چکیده

هدف: این مطالعه، پنداشتها و شرایط اجرا و مؤلفه‌های جهاد تبیین را از منظر معلمان و دانشجومعلم‌ان استان هرمزگان بررسی کرده و هدف اصلی آن، شناسایی و تحلیل نظرات و تجربیات این گروه‌ها در رابطه با چالش‌ها و زمینه‌های مؤثر در اجرای جهاد تبیین بوده است. **روش:** در پژوهش حاضر از روش نمونه‌گیری هدفمند مبتنی بر معیار اشباع نظری استفاده شد و داده‌ها با مصاحبه‌های عمیق جمع‌آوری و تحلیل کدگذاری کیفی انجام گرفت. جامعه تحقیق شامل ۱۳ نفر از معلمان، دانشجومعلم‌ان و کارشناسان خبره آموزش و پرورش در حوزه جهاد تبیین در سطح استان بود. برای اعتبارسنجی داده‌ها، از روش مسیر ممیزی بهره گرفته شد. **یافته‌ها:** پنج مقوله اصلی در پنداشتهای مرتبط با جهاد تبیین وجود دارد: ۱. آگاهی‌سازی و رفع سوءبرداشت‌ها (سطح آگاهی عمومی)؛ ۲. امیدآفرینی و تحول‌سازی در جامعه؛ ۳. تبیین مسائل و ارائه راهکار با بهره‌گیری از ظرفیتهای موجود؛ ۴. دشمن‌شناسی و حمایت از انقلاب اسلامی؛ ۵. لزوم توسعه فرهنگ‌سازی و فضاسازی مناسب. همچنین، ۱۱ مؤلفه برای شرایط اجرا شناسایی شد؛ از جمله: نقش‌آفرینی همگانی، تفکر تحول‌آفرین، اتخاذ روحیه شجاعت و صداقت، برنامه‌ریزی منطقی، بهره‌گیری از ظرفیتهای جامعه و برگزاری اردوهای تبیینی. **نتیجه‌گیری:** نتایج این مطالعه می‌تواند به بهبود فرایند جهاد تبیین و ارتقای فرهنگ‌سازی در جامعه کمک کند.

واژگان کلیدی: پنداشت، جهاد تبیین، مؤلفه، معلمان، دانشجویان، هرمزگان.

✦ تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۰۲/۰۵؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۴/۰۵/۱۴

۱. دکترای تخصصی علوم تربیتی، گرایش برنامه‌ریزی درسی؛ استادیار گروه آموزشی علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان.

تهران، ایران. (نویسنده مسئول). نشانی: صندوق پستی: ۸۸۹-۱۴۶۶۵. e.shirinkam61@gmail.com

۲. دکترای تخصصی فلسفه‌ی تعلیم و تربیت؛ دانشیار گروه علوم تربیتی دانشگاه فرهنگیان. تهران، ایران. mokhtar_zakeri365@gmail.com

۳. کارشناس ارشد زیست، مربی گروه آموزش علوم پایه دانشگاه فرهنگیان تهران، ایران. bahramshahi.a@gmail.com

الف) مقدمه

رهبر معظم انقلاب اسلامی، در دفعات متعددی مفهوم و اصطلاح «جهاد تبیین» را مطرح کرده‌اند. ایشان طی سالهای قبل، بارها این تعبیر را به کار بردند؛ ضمن اینکه واژه تبیین هم بارها در بیانات ایشان و در مباحث متفکران انقلاب اسلامی مطرح شده است. تبیین به معنای روشنگری و بیان حقیقت و واقعیت است. در حقیقت؛ آنچه در تبیین مد نظر است، زدودن غبار بدفهمی، تحریف و کج فهمی از مفاهیم و معارف انقلاب اسلامی و همچنین فهمیدن تحلیل‌های نادرست، غلط و مغرضانه از رویدادها و پیشگیری از تحریف و دریافت نادرست است (صلح میرزایی، ۱۴۰۱). بارها از سوی رهبر معظم انقلاب اسلامی با هدف مقابله با تحریفات، شبهه‌افکنی‌ها و تبلیغات مسموم دشمنان نظام جمهوری اسلامی ایران بر جهاد تبیین به عنوان یک فریضه دینی و انقلابی تأکید شده است (خامنه‌ای، ۱۴۰۰). این مفهوم که ریشه در آموزه‌های قرآنی و سیره ائمه اطهار (ع) دارد، بر روشنگری، تبیین حقایق و تقویت گفتمان انقلابی در جامعه متمرکز است. بنابر این، تبیین به منظور روشنگری است؛ بدون جهت گیری خاصی که بخواهیم مطلبی را توجیه کنیم یا امر نادرستی را درست جلوه دهیم. رهبر معظم انقلاب، بر مفاهیمی مانند تحول، کار فرهنگی و گفتمان‌سازی، نقد منصفانه و مطالبه‌گری تأکید دارند. اگر تبیین را در کنار این مفاهیم قرار دهیم، مشخص می‌شود که معنای عمیق آن چیست. در این صورت، تبیین مقدمه‌ای خواهد بود برای اصلاح، تحول و مطالبه درست. از سوی دیگر، تبیین یکی از راهکارهای جذب حداکثری در برابر طرد و راندن کسانی است که احیاناً برداشت صحیحی از حقایق انقلاب و جامعه ندارند.

جهاد ابعاد گوناگونی دارد و علاوه بر قتال در میدان نبرد، شامل جهاد علمی و جهاد تبیین نیز می‌شود. از منظر مقام معظم رهبری، جهاد تبیین مهم‌ترین عرصه جهاد است؛ زیرا اکنون دشمن با هزاران دستگاه رسانه‌ای و روانی دست به کار شده است تا با وارونه جلوه‌دادن حقایق، رابطه مؤمنانه مردم را با هم قطع کند. ایشان دو جریان تحریم و تحریف را هم عرض یکدیگر می‌داند و معتقد است شکست جریان تحریف، موجب شکست جریان تحریم خواهد شد. از این رو، جهاد تبیین نوعی مبارزه با تحریفها و شکست تحریمهاست. (صلح میرزایی، ۱۴۰۱)

در جهاد تبیین ابتدا باید خطر را دقیق و همه‌جانبه شناخت و درک درستی از ابعاد حمله دشمن داشت که کجاها را هدف بمباران خود قرار داده است. باید ابزارها و شیوه‌های دشمن و اقتضائات و شرایط محیطی مخاطبان مورد آماج را فهمید. همچنین باید در تبیین معارف اسلامی و انقلابی و شبه‌افکنی‌ها تحریفات دشمن، روحیه جهادی داشت. (باقری چوقامی، ۱۴۰۱)

در خصوص جهاد تبیین، با وجود تأکید زیاد روی این مفهوم، در میدان عمل و جایی که بایستی جهاد تبیین در معنای واقعی کلمه پیاده شود، با چالشهای اساسی روبه‌رویم؛ به خصوص در فضای آموزش و پرورش که با دانش‌آموزانی رویارویم که ذهنشان به وسیله فضای مجازی و رسانه‌های معاند، آلوده و مسموم شده است. وقتی دقیق می‌شویم، ابعاد این چالش و مسئله را در این می‌یابیم که هنوز چشم‌انداز روشنی پیرامون شرایط اجرا و مؤلفه‌های بنیادین جهاد تبیین نداریم.

در پژوهشی با عنوان «الزامات و موانع اخلاقی جهاد تبیین در اندیشه مقام معظم رهبری با تکیه بر نقش روحانیت»، محققان دریافتند که اخلاص، توکل، شجاعت، بصیرت و انصاف، حسن خلق، اتقان در سخن، صدق و راستگویی و صبر و استقامت، از الزامات اخلاقی جهاد تبیین می‌باشند. (نجم‌آبادی، ۱۴۰۱)

احمدی (۱۴۰۱) از رزمندگان دفاع مقدس، در مصاحبه‌ای با خبرگزاری ایمنّا، با توجه به جایگاه آموزش و پرورش در جهاد تبیین می‌گوید: عرصه‌های تربیتی، آموزشی، فرهنگی و معنوی باید در گام دوم انقلاب به نقش‌آفرینی پردازند؛ از این رو، طرح تحول در نظام آموزش و پرورش باید با قوّت هر چه بیشتر محقق شود که این نمونه‌ای از جهاد تبیین است. کنار گذاشتن سند ۲۰۳۰ از اصل نظام تعلیم و تربیت توسط رهبر فرزانه انقلاب، نمونه دیگری از جهاد تبیین بود. این سند، ایران را به زیر سلطه فرهنگی، سیاسی و حتی اقتصادی جهان غرب می‌برد.

بیات و بهرامی (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «جهاد تبیین در مدیریت شهری با رویکرد سیاستگذاری فرهنگی» به این نتیجه رسیدند که جهاد تبیین از مفاهیم کلیدی قدرت نرم در مواجهه با جنگ نرم است که بر مبنای شیوه‌های عقلانی مبتنی بر اخلاق، استدلال و بصیرت بوده و می‌تواند به عنوان گفتمان غالب، در راستای سیاستگذاری فرهنگی به کار گرفته شود. خانلری بهنمیری (۱۴۰۱) در پژوهش خود پیرامون جهاد تبیین چنین اظهار می‌کند: بدون تردید جهاد تبیین یکی از نیازهای اساسی امروز جامعه است و عدم انجام درست آن می‌تواند نتایج زیانباری به وجود بیاورد. تبیین، یکی از کارهای بسیار مهم برای مقابله با هر گونه انحراف و تحریف در ارزشهاست. به همین علت، رهبر معظم انقلاب بارها و در مقاطع گوناگون بر این مهم تأکید کرده‌اند.

طالبی (۱۴۰۱) در پژوهشی با عنوان «تبیین جهاد در قرآن کریم» بیان می‌دارد که تبیین، برای رهیابی و راه‌شناسی است. وقتی فضا غبارآلود، تاریک و مه‌آلود می‌شود، ممکن است برخی

مسیر را نبینند و راه را گم کنند و به بی‌راهه بروند؛ بنابر این، تبیین جهاد فرصتی است که از میان انبوه غبارها، چراغی روشن شود تا راه کاملاً معلوم و مشخص شود. در پژوهشی که توسط کوک^۱ (۲۰۲۳) با عنوان «بررسی ارتباط میان جهاد و گفت‌وگو آخرالزمانی انجام شد، محقق با تحلیل متون اسلامی و روایات تاریخی نشان داد که باور به قریب‌الوقوع بودن قیامت، نقشی کلیدی در تقویت روحیه جهادی و آمادگی برای فداکاری در جوامع اسلامی ایفا می‌کند. یافته‌ها حاکی از آن است که نظامهای آموزشی با محوریت آموزه‌های آخرالزمانی، انگیزه معلمان را برای تبیین ارزشهای مقاومت فرهنگی افزایش می‌دهند.

در تحقیق بانو و بنادی^۲ (۲۰۲۲) با عنوان «نقش معلمان در تقویت گفت‌وگو دینی» که مطالعه‌ای کیفی از مصاحبه با ۴۵ معلم در پاکستان و اندونزی است؛ معلمان به عنوان ناقلان گفت‌وگو دینی، در تبیین مفاهیمی مانند جهاد و مقاومت فرهنگی نقش محوری دارند. این پژوهش بر ضرورت آموزشهای ضمن خدمت و دسترسی به منابع تفسیری معتبر برای موفقیت معلمان در اجرای این مأموریت تأکید دارد و نتایج آن نشان‌دهنده ارتباط مستقیم بین کیفیت منابع آموزشی و اثربخشی انتقال مفاهیم جهادی به نسل جوان است.

در پژوهش الحسن^۳ (۲۰۲۱) با عنوان «اجرای برنامه‌های آموزشی مبتنی بر ارزشهای جهادی در مدارس عربستان»، سه چالش اصلی ذیل در اجرای این برنامه‌ها را شناسایی شد. نخست، کمبود منابع آموزشی بومی؛ که اغلب مواد و منابع موجود با فرهنگ و نیازهای محلی هماهنگ نبودند و این موضوع تأثیر منفی بر اثربخشی برنامه‌ها می‌گذاشت. دوم، تضاد میان مفاهیم سنتی و مدرن؛ که باعث سردرگمی معلمان و دانش‌آموزان و مانع رسیدن به اهداف تربیتی می‌شد. سوم، فقدان آموزشهای تخصصی برای معلمان؛ که ناتوانی آنان را در اجرای مؤثر و حرفه‌ای برنامه‌ها رقم می‌زد.

با وجود اهمیت راهبردی این موضوع در عرصه‌های فرهنگی و آموزشی، پژوهشهای اندکی به بررسی برداشتها، شرایط اجرا و مؤلفه‌های جهاد تبیین از منظر معلمان و دانش‌جو معلمان، به عنوان اصلی‌ترین مجریان این مأموریت در محیطهای آموزشی پرداخته‌اند (ذوعلم، ۱۴۰۲). این در حالی است که استان هرمزگان به دلیل موقعیت جغرافیایی خاص، تنوع قومی و فرهنگی، و مواجهه مستقیم با تهاجمات رسانه‌ای دشمنان، نیازمند

1. Cook

2. Bano & Benadi

3. Al-Hassan

الگویی بومی و کارآمد برای اجرای جهاد تبیین در مدارس است (آشوری تازیانی، ۱۴۰۴). همچنین مطالعات پیشین عمدتاً بر مبانی نظری جهاد تبیین متمرکز بوده‌اند؛ در حالی که این پژوهش با تمرکز بر جامعه معلمان به عنوان حلقه واسط بین گفتمان انقلابی و نسل جوان، نقشی کلیدی در تقویت هویت دینی و ملی دانش‌آموزان دارد. لذا پژوهشگران این مطالعه با هدف پر کردن شکافهای پیش گفته، به دنبال پاسخگویی به سه پرسش اصلی ذیل می‌باشند:

- برداشت‌های مفهومی معلمان و دانشجو معلمان استان هرمزگان از جهاد تبیین چگونه بازتعریف می‌شود؟
- شرایط اجرایی ضروری برای عملیاتی‌سازی جهاد تبیین در محیط‌های آموزشی این استان چیست؟
- مؤلفه‌های کلیدی موفقیت جهاد تبیین از منظر ذی‌نفعان آموزشی کدامند؟

ب) روش‌شناسی

پژوهش حاضر با استناد به دیدگاه کرسول (۱۹۹۴)، پژوهشی کیفی است. کرسول معتقد است که چگونگی گردآوری داده‌ها، تجزیه و تحلیل و شیوه گزارش آنها، در تعیین طرح پژوهش مؤثرند؛ از این رو، پژوهش حاضر در پارادایم پژوهشهای کیفی قرار می‌گیرد (کرسول، ۱۹۹۴: ۱۳۳). طرح تحقیق پیش رو، از نوع حدوثی یا پیدایشی است. در این نوع از تحقیقات، همزمان با گردآوری داده‌ها، به تجزیه و تحلیل آنها نیز پرداخته می‌شود و محقق می‌تواند طی پژوهش، سؤالات، عنوان و نمونه را تغییر داده، یا کم و زیاد کند. محقق برای گردآوری داده‌های مورد نیاز در این پژوهش، از روش اسنادی استفاده کرده و خود محقق به عنوان ابزار تحقیق، برای گردآوری داده‌ها اقدام کرده است.

پژوهشگر به عنوان قلب و مغز فرایند پژوهش است. در پژوهش کیفی، پژوهشگر هم به عنوان گردآورنده داده‌ها و هم به عنوان گوینده معنای داده‌ها ایفای نقش می‌کند. (میکات و مورهاوس، ۱۹۹۴: ۴۶)

روش جمع‌آوری داده‌ها در این پژوهش، مصاحبه عمیق نیمه‌ساختاریافته است. رویکرد تحلیل داده‌ها، رویکردی توصیفی- تفسیری است. پژوهش حاضر در چارچوب رویکرد کیفی و با استفاده از روش تحلیل مضمون^۱ انجام شده است. تحلیل مضمون، روشی برای شناخت، تحلیل و گزارش الگوهای موجود در داده‌های کیفی است (عابدی جعفری و همکاران،

۱۳۹۰). این روش، فرایندی برای تحلیل داده‌های متنی است و داده‌های پراکنده و متنوع را به داده‌های غنی و تفصیلی تبدیل می‌کند. (براون و کلارک،^۱ ۲۰۰۶)

در پژوهش حاضر مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته با مشارکت کنندگان صورت گرفت. علاوه بر این، تعدادی از کلاسهای درس و طرح درسهای نوشته‌شده معلمان نیز مشاهده و بررسی شد.

میدان این پژوهش، معلمان، دانشجومعلمان و کارشناسان خبره آموزش و پرورش در حوزه جهاد تبیین و در سطح استان هرمزگان بودند که نقش مؤثری در فعالیتهای و پروژه‌های مربوط دارند. از این میان، تعداد ۱۳ نفر با اعمال اشباع نظری انتخاب شدند. برای گزینش مصاحبه‌شوندگان خبره، معیارهایی نظیر سابقه عملی و پژوهشی، آشنایی با مفاهیم بنیادی، سطح نفوذ و شناخته‌شده بودن در حوزه استانی، توانایی تحلیل علمی و ارزیابی اولیه مورد توجه قرار گرفت تا افرادی با دانش و مهارت کافی در فرایند تحقیق حضور داشته باشند و نتایج قابل اعتماد حاصل شود. این معیارها به منظور تضمین غنای داده‌ها و کاهش خطاهای تحقیق رعایت شده است.

نمونه‌گیری در این پژوهش در چارچوب منطق نمونه‌گیری در پژوهشهای کیفی، به صورت هدفمند و با معیار اشباع نظری داده‌ها انجام شده است. روش تجزیه و تحلیل داده‌ها نیز بر اساس نظام کدگذاری کیفی بوده است.

در این پژوهش به منظور اعتبارسنجی پژوهش، از روش مسیر ممیزی استفاده شده است. در روش مسیر ممیزی، محقق مسیری را که در طول پژوهش طی کرده است، به صورت مرتب و ترتیب زمانی ثبت می‌کند (لینکن و گیوبا، ۱۹۸۵: ۱۴۶؛ به نقل از میکات و مورهاوس). مسیر ممیزی در فرایند تحلیل داده‌های کیفی، یکی از اصلی‌ترین روشها برای اطمینان از صحت و قابلیت اعتماد نتایج مطالعه محسوب می‌شود. در این تحقیق، فرایند ممیزی شامل چندین مرحله است که هر کدام نقش کلیدی در تثبیت اعتبار یافته‌ها دارند. پس از جمع‌آوری داده‌ها و انجام مصاحبه‌ها، محققان با دقت و حساسیت، مفاهیم و مضامین اصلی متنها مصاحبه را شناسایی کردند و کدگذاری اولیه را انجام دادند. این مرحله‌ای اساسی و نیازمند دقت و شناخت عمیق از محتواست تا بتوان مفاهیم واقعی و منطبق بر پدیده‌آورنده‌ها را استخراج کرد.

سپس، کدهای اولیه مجدداً بازنگری و اصلاح شد؛ در این مرحله، با همراهی همکاران یا راهنمایان علمی، صحت‌سنجی و جمع‌سازی کدها صورت گرفت. هدف در این قسمت،

تضمین این نکته است که تمامی مفاهیم مدّ نظر به درستی و بدون ابهام ثبت شده باشد و هیچ موضوع مهمی نادیده نمانده باشد. پس از این مرحله، نوبت به ارزیابی مستقل رسید، جایی که چند تحلیلگر خبره و آشنا با موضوع، به صورت جداگانه، کدهای نهایی را بررسی می‌کنند. در این قسمت، میزان توافق و همسازی بین تحلیلگران اندازه‌گیری شد تا میزان اطمینان از صحتّ کدگذاری افزایش یابد.

در پایان، دربارهٔ تفاوتهای احتمالی بین تحلیلگران بحث شد و اصلاحات لازم انجام شد تا توافق کلی دربارهٔ کدهای نهایی حاصل شود. این مرحله، باعث تثبیت و تثبیت صحتّ کدها و یافته‌ها می‌شود و اطمینان می‌دهد که نتایج حاصل، نمایندهٔ دقیق و معتبر داده‌های اصلی‌اند.

در کنار مسیر ممیزی، اعتبارسنجی کدهای استخراج‌شده و میزان پایایی آنها نیز اهمیت زیادی دارد. برای این منظور، کدهای نهایی به چند تن از خبرگان و استادان حوزه ارائه شد تا از صحتّ و سازگاری آنها اطمینان حاصل کنند. همچنین، برای سنجش میزان توافق بین تحلیلگران، از شاخصهایی مانند ضریب کاهن کاپای^۱ بهره گرفته می‌شود. در این پژوهش، ضریب توافق بالای ۰.۸۰ در نظر گرفته شده که نشان‌دهندهٔ همسویی قابل قبول است و اعتماد کافی به درستی کدها را فراهم می‌آورد.

علاوه بر این، یافته‌های تحلیلها با مراجعت و تأیید مستقیم از سوی شرکت کنندگان، از طریق مصاحبه‌های برگشتی یا اعضای گروه، مورد اعتبارسنجی قرار گرفتند؛ فرایندی که در پژوهشهای کیفی به عنوان رویکرد اعتبارسنجی برقرارگوینه شناخته می‌شود و کمک شایانی به تقویت روایی و اعتبار نتایج می‌کند.

برای افزایش اعتبار پژوهش، نتایج تحلیل و بررسی پس از اعمال نظر پنج نفر از صاحب‌نظران و خبرگان عرصهٔ آموزش تفکر، جمع‌بندی و اصلاحات لازم انجام شد. به منظور پایایی و اعتباریابی یافته‌ها و نتایج نوشتار، ضریب توافق نمره‌گذاران برای واحدهای تحلیل تخصیص داده‌شده صورت گرفت. در این پژوهش، پس از استخراج کدهای اولیه، فرایند اعتبارسنجی آنها انجام شد تا از صحتّ و دقت داده‌ها اطمینان حاصل شود. برای این منظور، از چند روش معتبر استفاده شد. ابتدا توسط اعضای تیم تحقیق که تسلط کافی داشتند، کدهای استخراج‌شده بررسی و تأیید شد و فرایند بازنگری توافقی انجام شد. همچنین، برای سنجش همخوانی بین نظرات افراد مختلف، ضریب توافق کاپای محاسبه شد که میزان توافق

و صحت علمی را نشان می‌دهد. علاوه بر این، برای ارزیابی پایایی، ضریب هم‌نسبتی^۱ برای مجموعه کدها محاسبه و تأیید شد که نشان‌دهنده پایایی و اعتبار داده‌های جمع‌آوری شده است. این اقدامات تضمین‌کننده صحت، دقت و قابل اعتماد بودن نتایج تحقیق بود.

جدول ۱: مشارکت‌کنندگان در مصاحبه

شماره شرکت‌کننده	جنسیت	سابقه تدریس	تحصیلات	رشته تحصیلی
۱	خانم	۲۵	فوق لیسانس	الهیات
۲	آقا	۲۰	دکتری	دینی - عربی
۳	خانم	۱۸	دانشجوی دکتری	مدیریت آموزشی
۴	آقا	۲۳	دکتری	علوم تربیتی
۵	آقا	۲۷	فوق لیسانس	الهیات
۶	خانم	ترم ۶ (برگزیده فرهنگی)	دانشجوی مقطع کارشناسی	علوم تربیتی
۷	آقا	ترم ۷ (بسیج دانشجویی)	دانشجوی مقطع کارشناسی	علوم تربیتی
۸	آقا	۱۰	فوق لیسانس	مدیریت آموزشی
۹	خانم	۲۸	دکتری	معارف اسلامی
۱۰	خانم	۱۸	دکتری	ریاضی
۱۱	خانم	۱۷	فوق لیسانس	تحقیقات آموزشی
۱۲	آقا	۲۹	دکتری	روانشناسی
۱۳	آقا	۲۴	فوق لیسانس	حقوق

ج) یافته‌ها

در این بخش، یافته‌های مربوط به مصاحبه‌ها و نحوه کدگذاری باز، محوری و منتخب، به صورت مرحله‌ای مطرح و در قالب جداول جداگانه مطابق با فرایند استقرا بیان می‌شود. در پاسخ به پرسش اول پژوهش در خصوص تصورات و انگاره‌های ذهنی معلمان از جهاد تبیین؛ با تحلیل انجام‌شده روی متن مصاحبه‌ها، پس از سه مرحله کدگذاری، جدول ۱ حاصل شد. هر یک از ستونهای جدول ۱ برآمده از یک مرحله از کدگذاری است.

جدول ۱: یافته‌های پرسش اول

کد ^۲	تکات کلیدی (کدهای باز)	مفاهیم اصلی	مقوله‌های کلیدی
-----------------	------------------------	-------------	-----------------

1. Cronbach's Alpha

۲. «م» مخفف مصاحبه و «ن» مخفف نکته کلیدی یا کد باز است.

شناسایی پنداشتها، شرایط اجرا و مؤلفه‌های جهاد تبیین ... ♦ ۹۳

آگاهی‌سازی همه‌جانبه پیرامون مسائل جامعه و انقلاب اسلامی به عموم مردم	بیان روشنگرانه حقایق جامعه	بیان حقایق روشنگری و بیان حقیقت و واقعیت تبیین حقایق بیان حقایق برای روشن‌سازی افکار عمومی روشنگری و آگاهی‌بخشی به جامعه در زمینه‌های مختلف	۱۱م ۱۲م ۲۱م ۱۴م ۱ن ۱۵م ۱ن
	بصیرت‌افزایی در خصوص مسائل جامعه و انقلاب	فهمیدن تحلیلهای نادرست، غلط و مغرضانه از رویدادها رفع گره‌های ذهنی پیرامون مسائل انقلاب بصیرت‌افزایی جنگ بین روایت‌های دروغ و حقیقت	۳۲م ۲۳م ۳۶م ۱۸م
	تبیین واقع‌بینانه مسائل روز جامعه و انقلاب	اعلام دلایل درست مشکلاتی که در جامعه اتفاق می‌افتد. روشنگری درباره مسائل انقلاب	۱۹م ۱۰م ۱ن
رفع موانع فکری و سوءبرداشتها پیرامون مسائل جامعه و انقلاب اسلامی از عموم مردم	تحریف‌زدایی	مقابله با ابهام، احتجاب و پرده‌افکنی روی معنا زدودن غبار بدفهمی، تحریف و کج‌فهمی از مفاهیم انقلاب اسلامی پیشگیری از تحریف و دریافت نادرست از بین بردن تحریفات و جعل و دروغها	۲۱م ۲۲م ۴۲م ۲۴م
ایجاد مقدمات تحول و امیدآفرینی در جامعه	مقدمه‌سازی تحولات و تحقق مطالبات	مقدمه‌ای برای اصلاح، تحول و مطالبه درست	۵۲م
	امیدبخشی در جامعه	ایجاد انگیزه و امیدآفرینی در جامعه	۳۵م
تبیین مسائل، راهکارها، دستاوردها و ظرفیتهای موجود جامعه و انقلاب اسلامی به عموم مردم	تبیین دستاوردها و موفقیت‌های انقلاب اسلامی	بیان دستاوردهای انقلاب روشن کردن افکار عمومی نسبت به فعالیتهای انجام شده بازگو کردن واقعیتهای دستاوردهای انقلاب	۶۲م ۱۵م ۲۹م
	مسئله‌شناسی و ارائه راهکار حل مسائل	حرکت جهادگونه با تلاشی وسیع در مسیر روشنگری و افشاگری دشمن البته با راهکارهای صحیح	۱۴م

دشمن شناسی و دشمن ستیزی در همه ابعاد	دشمن شناسی	مقابله با اهداف دشمن تلاش و کوشش در برابر دشمن	۲۵م ۱۱م ۱ن
--------------------------------------	------------	---	------------------

در پاسخ به پرسش دوم پژوهش در خصوص شرایط اجرای جهاد تبیین؛ با تحلیل انجام شده روی متن مصاحبه ها، پس از سه مرحله کد گذاری، جدول ۲ حاصل شد. هر یک از ستونهای جدول، برآمده از یک مرحله از کد گذاری است:

جدول ۲: یافته های پرسش دوم

کد	نکات کلیدی (کدهای باز)	مفاهیم اصلی	مقوله های کلیدی
۱۱م ۱۳م	ایفای نقش توسط کنشگران و فعالان انسانی ایفای نقش مؤثر فرهنگیان و عموم مردم	ایفای نقش صحیح از سوی فعالان جامعه و انقلاب	نقش آفرینی مدبرانه، متعهدانه، فعالانه و همه جانبه عموم مردم و فعالان جامعه اسلامی در امر جهاد تبیین
۱۲م ۵۴م ۶م	همراهی و حضور مردم همدلی	پویش همگانی در جامعه نسبت به جهاد تبیین	
۲۲م	جذب حداکثری در برابر طرد	جذب حداکثری	
۶۲م ۱۳م ۶م	همت بلند جدیت در امر جهاد تبیین از سوی عموم	اهتمام ملی در خصوص جهاد تبیین	
۸۲م	بینش و کنش اجتماعی هوشمندانه	کنش هوشمندانه جمعی	
۴۲م ۱۲۴م ۶۶م	تکلیف گرایی الهی مسئولیت پذیری واجب و فریضه دانستن جهاد تبیین	تکلیف گرایی در قبال جهاد تبیین	
۲۱م	تحول انقلابی	تحول آفرینی	توسعه روحیه و تفکر تحول آفرینی و تحول خواهی در بین آحاد مردم
۳۲م ۱۳م ۳م	فضای تعاملی مبتنی بر اندیشه ورزی ایجاد زمینه گفت و گوی جمعی	ایجاد فضای مطالبه گری در جامعه	
۲۸م	خارج شدن از موضع دفاعی به حالت تهاجمی	اتخاذ موضع قدرتمندانه و روبه جلو در جهاد تبیین	
۳۱م ۱۲۳م	حذف محافظه کاری	عدم محافظه کاری افراطی	حذف محافظه کاری و

شناسایی پنداشتها، شرایط اجرا و مؤلفه‌های جهاد تبیین ... ۹۵

اتخاذ روحیه صراحت و شجاعت از سوی جهادگران تبیین		رفع محافظه‌کاری اندیشمندان و نخبگان	
	شجاعت فعالان جامعه و انقلاب	شجاعت شجاعت در عمل	۴۱م ۱۳۴م
	صراحت در تبیین	صراحت در اعلام موضع	۴۷م
عقلانیت و برنامه‌ریزی منطقی در پیاپی‌سازی جهاد تبیین	منطق‌گرایی و عقلانیت در تبیین	منطق و استدلال عقلانیت	۵۱م ۳۴م
	برنامه‌ریزی هوشمندانه در جهاد تبیین	برنامه‌ریزی دقیق تدارک سازوکار مشخص برای جهاد تبیین	۴۹م ۵۱۳م
ارتقای بعد شناختی جهادگران تبیین در ابعاد مختلف	موقعیت‌شناسی و اقدام به موقع	به موقع عمل کردن در برابر شایعات آگاهی دقیق از موقعیتها و حوادث کشور	۶۱م ۲۵م
	بصیرت‌مندی نسبت به میدان	فهم درست از میدان نبرد حرکت آگاهانه و هوشیارانه آشنا شدن با مسائل و چالشهای جامعه	۷۲م ۱۵م ۱۷م
	دشمن‌شناسی	شناخت دشمن دشمن‌شناسی	۳۳م ۱۶م
	مخاطب‌شناسی در پیاده‌سازی جهاد تبیین	شناخت ویژگی‌های مخاطب در ابعاد مختلف درک صحیح موقعیت مخاطب	۶۳م ۴۵م
	توسعه دانش و درک پیرامون مسائل جهاد تبیین در عموم جامعه	آشنایی با فضای مجازی و رسانه تحقیق برای فهمیدن مطلب درک صحیح از جهاد تبیین بالا بردن دانش عمومی درباره جهاد تبیین	۳۶م ۴۸م ۱۳م ۳۱۴م
	درک و پذیرش دشواری‌های جهاد تبیین	پذیرش سختی‌های جهاد تبیین از سوی مبین	۱۴م
	ایجاد فضای تعامل و مبتنی بر اعتماد طرفین	ایجاد شرایط گفتگو و مطالبه‌گری برای عموم	۱۰م

فضاسازی و فرهنگ‌سازی مناسب در جامعه	ترویج فرهنگ امر به معروف و نهی از منکر	ترویج امر به معروف و نهی از منکر در جامعه	۱۵م ن ۱
	توسعه فرهنگ نقّادی منصفانه	نقد منصفانه	۱۱م ن ۴
بهره‌گیری از تمامی ظرفیتهای جامعه در پیاپی‌سازی جهاد تبیین	استفاده حداکثری از ظرفیتهای موجود	بهره‌گیری از تمام ظرفیتهای جامعه بهره‌گیری از همه امکانات برای ترویج	۵۲م ۲۱۲م
	بهره‌گیری صحیح از رسانه و فضای مجازی	بهره‌گیری از هنر و رسانه استفاده از بسترهای تعاملی موجود در فضای مجازی بسترسازی برای تولید محتوا در فضای مجازی	۵۲م و ۳ ۲۹م ۳۱۵م
	بهره‌گیری از فضاها و ظرفیتهای فرهنگی در جامعه	تلاش و کوشش در برابر دشمن بهره‌گیری از فضای نهاد آموزش و پرورش	۱۱م ن ۱ ۴۱۳م
	توانمندسازی جامعه درخصوص چگونگی جهاد تبیین	کسب توانمندی مناسب	۴۳م
ارتقای بعد مهارتی جهادگران تبیین در ابعاد مختلف	توسعه مهارت‌های تفکر انتقادی	مهارت تفکر انتقادی	۱۰م ن ۳
	مهارت فن بیان	بیان شیوا و روان کسب توانمندی در بیان جهاد تبیین	۳۵م ۲۶م
	مدیریت فضای مجازی	مدیریت فضای مجازی	۲۱۳م
	توسعه مهارت حل مسئله اجتماعی	آشنا شدن با راهکارهای حل مسائل جامعه	۲۷م
	تقوamندی فعالان جهاد تبیین	تقوا تقوای قلم و زبان داشته باشند	۷۳م ۱۰م ن ۴
ارتقای بعد نگرشی و عقیدتی جهادگران تبیین در ابعاد مختلف	به کارگیری ظرافت و هنر در اجرای جهاد تبیین	هنرمندانه عمل کردن	۵۴م
	خدامحوری در جهاد تبیین	امداد از خدا تقویت ایمان و معنویت در خود	۷۶م و ۴ ۳۸م
	اخلاص‌گرایی در جهاد تبیین	اخلاص	۸۴م
	استقامت‌ورزی در جهاد تبیین	استقامت	۵۸م

شناسایی پنداشتها، شرایط اجرا و مؤلفه‌های جهاد تبیین ... ۹۷

ارتقای بعد اخلاقی جهادگران تبیین	اخلاق‌گرایی	اخلاق پرهیز از تهمت و دروغ	۴م ن ۹۴و ۹۵
برگزاری اردوهای مناسب تبیینی جهت آماده‌سازی همه‌جانبه جهادگران	برگزاری اردوهای تربیتی و تبیینی	برگزاری اردوهای تربیتی	۴م ۱۴ن

در پاسخ به پرسش سوم پژوهش در خصوص مؤلفه‌های جهاد تبیین و با تحلیل انجام گرفته روی متن مصاحبه‌ها، پس از سه مرحله کد گذاری، جدول ۳ حاصل شد. هر یک از ستونهای جدول، برآمده از یک مرحله از کد گذاری است.

جدول ۳: یافته‌های پرسش سوم

مقوله‌های کلیدی	مفاهیم اصلی	کد باز	کد
بصیرت آفرینی پیرامون مسائل مبتلابه جامعه و انقلاب اسلامی	روشنگری پیرامون مسائل جامعه و انقلاب	روشنگری	۱م ۱ن
	تبیین وقایع تاریخی	تاریخ‌پردازی	۱م ۷ن
	آسیب‌شناسی مسائل جامعه و انقلاب	آسیب‌شناسی دقیق از مسئله	۳م ۲ن
	شبهه‌زدایی و آگاهی‌بخشی	شبهه‌زدایی پاسخ به شبهه‌ها	۴م ۲ن ۱۵م ۴ن
	دشمن‌شناسی	تبیین دشمنی‌های استکبار و خطر نفوذ دشمن‌شناسی	۴م ۵ن ۱۴م ۳و ۶ن
تبیین توانمندی‌ها و ظرفیتهای جامعه و انقلاب اسلامی	تبیین برجستگی‌های جامعه و انقلاب	بیان نقاط برجسته و قوتها	۱م ۲ن
	تبیین دستاوردهای انقلاب از آغاز تا کنون	بیان خدمات و دستاوردهای عظیم	۱م ۸ن
	تبیین ارزشهای انقلاب و جامعه اسلامی	تبیین ارزشها	۴م ۱ن
	تبیین ظرفیتهای بالقوه جامعه	تبیین ظرفیتهای پیش روی کشور	۳م ۲ن ۱۳

تبیین اصلاحات و مطالبات درخواستی به حق آحاد مردم در جهاد تبیین	اصلاحگری در جامعه	تبیین و اصلاح معایب	۳۱م
	تحول خواهی و تحول آفرینی	تحول آفرینی	۲۲م
	مطالبه گری در جهاد تبیین	مطالبه گری	۵۲م
ارتقای سطح سواد و دانش اجتماعی مردم	توسعه سواد رسانه‌ای	سواد رسانه‌ای و ارتقای آن	۴۱م
	توسعه سواد مجازی	سواد مجازی و ارتقای آن	۵۱م
واقع نگری و حذف سوگیری در جهاد تبیین	روایتگری واقع‌بینانه	روایتگری صحیح	۶۱م
	عدم سوگیری در جهاد تبیین	روشنگری بدون جهت گیری خاص	۱۲م
	نقادی منصفانه در جهاد تبیین	نقد منصفانه وضعیت	۴۲م
توسعه فهم انقلابی و اسلامی آحاد مردم در جهاد تبیین	گفتمان سازی انقلابی در جامعه	کار فرهنگی و گفتمان سازی	۳۲م
	انقلاب شناسی	انقلاب شناسی و فهم دستاوردها	۱۴۲م
	تبیین فرهنگ انقلاب و جامعه اسلامی	تبیین سبک زندگی اسلامی تبیین اندیشه و فرهنگ اسلامی ایرانی	۶۴م ۳۹م
	تبیین اندیشه جبهه مقاومت اسلامی و انقلابی	تبیین اندیشه مقاومت و پایداری	۷۴م
	تبیین فرهنگ شهادت در جامعه	شناساندن شهدای معاصر انقلاب از جمله حاج قاسم	۲۱۱م
	ارتقای اثربخشی در جهاد تبیین	اثربخشی تبیین	۶۲م
کیفی سازی جهاد تبیین	عقل گرایی در جهاد تبیین	محاسبه گری و عقلانیت مستدل بودن	۲م ۱۱و۷م ۱۵م

شناسایی پنداشتها، شرایط اجرا و مؤلفه‌های جهاد تبیین ... ♦ ۹۹

	تخصیص گرایي در جهاد تبیین	تبیین وقایع از روی تخصص و شناخت	۱۹م ن
	تبیین هنرمندانه	هنرمندی در تبیین	۲۹م ن
	لحاظ جنبه علمی پژوهشی در جهاد تبیین	جهاد علمی در مقابل توطئه‌های دشمن	۳۱۵م ن
توسعه سطح علمی و مهارتی جهادگران تبیین	مخاطب‌شناسی در جهاد تبیین	ظرفیت‌شناسی مخاطب	۲م ن ۹و۸
	خودسازی جهادگران تبیین	خودسازی	۱۲م ن
	توانمندسازی جهادگران تبیین	مسلح شدن فرد جهادگر به علم و دانش آگاهی یابی از شرایط زمانه	۱۳م ن ۲۱۴م
	پذیرش ظرفیت‌مندی مخاطب از سوی جهادگران	پذیرش مخاطب	۵م ن
	زمان‌شناسی در جهاد تبیین	به موقع وارد عمل شدن عمل به موقع در جهاد تبیین	۸م ن ۴و۱ ۷۱۴م
	تبیین اخلاق مدارانه	رعایت اخلاق	۲۸م ن
استمرار و همه‌جانبه‌نگری در جهاد تبیین	تبیین عمل گرایانه	عملگرایی در جهاد تبیین	۳۸م ن
	استمرار و همه‌جانبه‌نگری در جهاد تبیین	مداومت	۵۸م ن
		چند بعدی بودن جهاد تبیین	۱۴م ن
تبیین مردم‌سالارانه	مردم‌سالاری در جهاد تبیین	مردم‌سالاری	۳۱۱م ن
تقویت مؤلفه‌های هویت ملی و حذف مؤلفه‌های هویت ضداسلامی و انقلابی	استکبارستیزی در جهاد تبیین	استکبارستیزی	۴۱۱م ن
	ارتقای هویت ملی در جهاد تبیین	افزایش عزت و اعتماد به نفس ملی	۵۱۱م ن

د) بحث و نتیجه‌گیری

بحثی که در این پژوهش دنبال شد، بررسی پنداشتها، شرایط اجرا و مؤلفه‌های جهاد تبیین از منظر معلمان و دانشجومعلمان استان هرمزگان بوده است. در این پژوهش، بر مبنای اهداف تدوین شده، به دنبال پاسخگویی به سه پرسش اساسی بوده‌ایم.

در خصوص تصورات و انگاره‌های ذهنی معلمان از جهاد تبیین، مطابق داده‌های مندرج در جدول ۱، پنج مقوله «آگاهی‌سازی همه‌جانبه پیرامون مسائل جامعه و انقلاب اسلامی به عموم مردم»، «رفع موانع فکری و سوءبرداشتها پیرامون مسائل جامعه و انقلاب اسلامی از عموم مردم»، «ایجاد مقدمات تحول و امیدآفرینی در جامعه»، «تبیین مسائل، راهکارها، دستاوردها و ظرفیتهای موجود جامعه و انقلاب اسلامی به عموم مردم» و «دشمن‌شناسی و دشمن‌ستیزی در همه ابعاد»، مقوله‌های کلیدی مربوط به تصورات و دیدگاه ذهنی از جهاد تبیین می‌باشند. مؤلفه آگاهی‌سازی همه‌جانبه پیرامون مسائل جامعه و انقلاب اسلامی به عموم مردم، بیشترین برجستگی را در این بین دارا بود.

در خصوص شرایط اجرای جهاد تبیین، مطابق جدول ۲، ۱۱ مقوله نقش‌آفرینی مدبرانه، متعهدانه، فعالانه و همه‌جانبه عموم مردم و فعالان جامعه اسلامی در امر جهاد تبیین؛ توسعه روحیه و تفکر تحول‌آفرینی و تحول‌خواهی در بین آحاد مردم؛ حذف محافظه‌کاری و اتخاذ روحیه صراحت و شجاعت از سوی جهادگران تبیین؛ عقلانیت و برنامه‌ریزی منطقی در پیاده‌سازی جهاد تبیین؛ ارتقای بعد شناختی جهادگران تبیین در ابعاد مختلف؛ فضا سازی و فرهنگ‌سازی مناسب در جامعه در خصوص مقوله جهاد تبیین؛ بهره‌گیری از تمامی ظرفیتهای جامعه در پیاده‌سازی جهاد تبیین؛ ارتقای بعد مهارتی جهادگران تبیین در ابعاد مختلف؛ ارتقای بعد نگرشی و عقیدتی جهادگران تبیین در ابعاد مختلف؛ ارتقای بعد اخلاقی جهادگران تبیین در زمینه‌های مختلف و برگزاری اردوهای مناسب تبیینی به منظور آماده‌سازی همه‌جانبه جهادگران تبیین؛ شرایط اجرای جهاد تبیین می‌باشند. چهار مؤلفه نقش‌آفرینی مدبرانه، متعهدانه، فعالانه و همه‌جانبه عموم مردم و فعالان جامعه اسلامی در امر جهاد تبیین، ارتقای بعد شناختی جهادگران تبیین در ابعاد مختلف، ارتقای بعد مهارتی جهادگران تبیین در ابعاد مختلف و ارتقای بعد نگرشی و عقیدتی جهادگران تبیین در ابعاد مختلف، بیشترین برجستگی را در این بین دارا می‌باشند.

شناسایی پنداشتها، شرایط اجرا و مؤلفه‌های جهاد تبیین ... ♦ ۱۰۱

در خصوص مؤلفه‌های جهاد تبیین، مطابق جدول ۳، ۱۳ مقوله کلیدی شامل بصیرت‌آفرینی پیرامون مسائل مبتلابه جامعه و انقلاب اسلامی، تبیین توانمندی‌ها و ظرفیتهای جامعه و انقلاب اسلامی، تبیین اصلاحات و مطالبات درخواستی به حق آحاد مردم در جهاد تبیین، ارتقای سطح سواد و دانش اجتماعی مردم از سوی جهادگران تبیین، واقع‌نگری و حذف سوگیری در جهاد تبیین، توسعه فهم انقلابی و اسلامی آحاد مردم در جهاد تبیین، کیفی‌سازی جهاد تبیین، توسعه سطح علمی و مهارتی جهادگران تبیین، تبیین اخلاق‌مدارانه، تبیین عمل‌گرایانه، استمرار و همه‌جانبه‌نگری در جهاد تبیین، تبیین مردم‌سالارانه و تقویت مؤلفه‌های هویت ملی و حذف مؤلفه‌های هویت ضد اسلامی و ضد انقلابی، مؤلفه‌های جهاد تبیین از نگاه مشارکت‌کنندگان در پژوهش می‌باشند. در این بین، چهار مؤلفه شامل بصیرت‌آفرینی پیرامون مسائل مبتلابه جامعه و انقلاب اسلامی، تبیین توانمندی‌ها و ظرفیتهای جامعه و انقلاب اسلامی، کیفی‌سازی جهاد تبیین و توسعه سطح علمی و مهارتی جهادگران تبیین، بیشترین بسامد را دارند.

مسئله جهاد تبیین مطرح و به عنوان یک فریضه قطعی و فوری برای امروز همه ما حکم شد؛ اما خبری از طراحی جدید در این عرصه نیست. به نظر می‌رسد ما بیشتر به دنبال الصاق اسامی و عناوین جدید برای همان کارها و ساختارهای قبلی خود می‌گردیم. روشن است که بناهای قبلی و مسیرها و روشها و مدل‌های قبلی پاسخگو نیستند. باید جسارت تجدید بنا و عبور از ساختارهای موجود را داشت؛ البته تجدید بنای عقلانی و هوشمندانه و بر اساس یک طرح درست و مؤثر. از این رو، پیشنهاد می‌شود:

تبیین جهاد تبیین از سوی مسئولان و متولیان امر کافی نیست و حتی ممکن است حجابی برای ایجاد حس انجام وظیفه و تلقی رفع تکلیف باشد؛ لذا نیاز به یک خیزش جمعی و کار گروهی و با برنامه و منطقی است.

برای مسئولان، حتی تبیین هم کافی نیست و تبیین توأم با عمل لازم است. اصل بر حرکت است؛ پیمودن و سنگر به سنگر پیش رفتن و خود را به هدف رساندن، باید به عنوان محور قرار گیرد.

به یک نقشه به‌روز از عرصه و صحنه مواجهه نیاز داریم. یک نقشه پایه آماده کرده و به مرور تکمیل کنیم. دشمن و امتداد داخلی آن در قالب نفوذ را دست کم نگیریم. حرکت‌های دشمن را تفرس کرده و هدف‌های دشمن را کشف کنیم. مدل‌کردن رفتار دشمن نیز حتماً مفید خواهد بود.

برآورد دقیق و واقعی نیازمند پرهیز از گزارشها و توصیفات مبالغه‌آمیز از استعداد و آرایش نیروهای خودی است. تلاش کنیم بدون هرگونه بزرگنمایی و تظاهر و با نهایت هنر و اتقان، ذهنیت مردم و به صورت خاص نخبگان را درباره وضعیت کشور به آنچه دقیقاً واقع است، نزدیک کنیم. نباید از روبه‌رو شدن مردم با واقعیت و به دست آوردن تحلیل واقع‌بینانه آنان هراس داشت؛ بلکه باید به عنوان فرصت به آن نگریست.

در گام بعد، تصویری ملموس و قابل تجسم و قابل باور از آینده نزدیک و در دسترس، به مردم ارائه دهیم. این تصویر باید با پایه و ستون قابل تکیه و سازوکار اطمینان‌بخش و امیدوارکننده همراه باشد. مفهوم سایبر را با همه ابعاد آن درک کرده و در این فضا تنفس و اقدام کنیم. رویکرد تحلیلی و عمق‌بخشی را بر نقل و پوشش اخبار و اطلاعات غالب کنیم. شرایط مذکور برای اجرای جهاد تبیین در این پژوهش، بایستی در دستور کار عموم، به ویژه مسئولان امر قرار گیرد.

این مطالعه نشان می‌دهد که پنداشتها، شرایط و مؤلفه‌های کلیدی جهاد تبیین از دیدگاه معلمان و دانشجو معلمان در استان هرمزگان، علاوه بر تطابق با یافته‌های کوک (۲۰۲۳)، ابعاد جدیدی را در صورت‌بندی این مفاهیم در بافت بومی فراهم می‌کند. یافته‌ها در فرهنگ‌سازی، گفتمان‌سازی و مواجهه با تهدیدهای مرزی و رسانه‌ای، اهمیت نقش فعال معلمان و ظرفیتهای محلی را برجسته می‌سازد.

در مقایسه با مطالعات قبلی (الحسن، ۲۰۲۱)، یافته‌های مربوط به دشمن‌شناسی و حمایت از انقلاب، در مسیر تقویت روحیه جهادی قرار می‌گیرد؛ اما در این پژوهش، این مفهوم بر پایه تجربیات میدانی و چالشهای واقعی مرزی تبیین شده است. همچنین نوآوری در شناسایی «اردوهای تبیینی» در قالب فعالیتهای عملی، نشانگر رویکرد نوین در فرایند تبیین است که تا کنون به کار گرفته نشده بود.

پیشنهاها

بر اساس یافته‌های پژوهش حاضر، پیشنهادهای کاربردی ذیل به منظور تقویت فرایند تبیین گفتمان انقلابی در محیط‌های آموزشی، در سه سطح آموزش، سیاست‌گذاری و پژوهش ارائه می‌شود.

۱. طراحی دوره‌های تربیت معلم با محوریت جهاد تبیین: برگزاری کارگاههای تخصصی چندرشته‌ای در دانشگاههای فرهنگیان و مراکز تربیت معلم، با هدف ارتقای مهارتها در تبیین

شناسایی پنداشتها، شرایط اجرا و مؤلفه‌های جهاد تبیین ... ♦ ۱۰۳

مفاهیم انقلابی. این دوره‌ها باید شامل مبانی دینی، روشهای ارتباط مدرن و مدیریت فضای مجازی باشد و از الگوهای تعاملی مانند شبیه‌سازی چالشهای رسانه‌ای و پروژه‌های عملی بهره‌مند شود.

۲. تدوین سند راهبردی جهاد تبیین متناسب با ویژگی‌های فرهنگی بومی هر مرزگان: تشکیل کارگروه مشترک متشکل از معلمان خبره، اساتید علوم اسلامی و متخصصان رسانه برای شناسایی نمادهای فرهنگی منطقه، مانند آیینها و ضرب‌المثل‌های بومی. در این راستا، محتوای آموزشی باید بر تجربیات زیسته معلمان در مواجهه با تهاجمات فرهنگی مرزی متمرکز باشد.

۳. توسعه سامانه هوشمند رصد و پاسخگویی به شبهات دانش‌آموزان: طراحی سامانه‌ای مبتنی بر فناوری‌های NLP و تحلیل پرسشهای دانش‌آموزان در حوزه‌های مختلف (دینی، سیاسی، تاریخی) و قابلیت ادغام با شبکه‌های اجتماعی داخلی. این سامانه می‌تواند زمان پاسخگویی را کاهش و سطح پاسخگویی را افزایش دهد؛ زیرا بیشتر معلمان در مصاحبه‌های خود، کمبود زمان را مانع پرداختن به شبهات می‌دانند.

۴. تأسیس قرارگاههای مردمی در مناطق مرزی: ایجاد خانه‌های هدایت فرهنگی در شهرهای ساحلی و مرزی، با مدیریت معلمان و روحانیون و برگزاری جلسات تبادل نظر و فعالیتهای فرهنگی، مانند هنرهای بومی. بر اساس نظر شرکت‌کنندگان، فعالیتهای غیر رسمی در جذب نسل جوان و ترویج ارزشهای انقلابی مؤثر است.

۵. نظام انگیزشی برای معلمان فعال در جهاد تبیین: طراحی نظام تشویق و اعطای نشانهای افتخار بر اساس میزان فعالیت، نوآوری و مشارکت دانش‌آموزان. همچنین، اعطای فرصتهای مطالعاتی و حمایتی پژوهشی می‌تواند انگیزه معلمان را افزایش دهد. نتایج نشان داده کاهش نظام تشویقی، انگیزه معلمان را کاهش می‌دهد که با این پیشنهاد، قابل جبران است.

ملاحظات اخلاقی

پیروی از اصول اخلاق پژوهش: فرمهای رضایت‌نامه در مطالعه حاضر، آگاهانه توسط تمامی آزمودنی‌ها تکمیل شد.

حامی مالی: هزینه‌های مطالعه حاضر توسط نویسندگان مقاله تأمین شد.

مشارکت نویسندگان: طراحی و ایده پردازی: مختار داکری؛ روش شناسی و تحلیل داده ها: مختار داکری و اسحق شیرین کام؛ نظارت و نگارش نهایی: اسحق شیرین کام و علی بهرامشاهی.

تعارض منافع: بنا به اظهار نویسندگان، مقاله حاضر فاقد هر گونه تعارض منافع بوده است.

منابع

- آشوری تازیانی، م. (۱۴۰۴). «تقویت اقتدار فرهنگی، مبنای کار قرارگاه جهاد تبیین است». خبرگزاری مهر: <https://www.mehrnews.com>
- باقری چوقامی، سیاوش (۱۴۰۱). تبیین جهاد در شرایط حمله مشترک دشمن. قم: زمزم هدایت.
- بیات، مریم و شهری بهرامی (۱۴۰۱). «تبیین جهاد در مدیریت شهری با رویکرد سیاست فرهنگی». همایش پژوهشی ملی سازمان و مدیریت.
- خانلری بهنمیری، حسین (۱۴۰۱). «تبیین محدودیت حق دسترسی آزاد به فضای مجازی در جهت جهاد تبیین». نخستین همایش ملی فداکاری، مقاومت، جهاد و شهادت.
- خامنه‌ای، سید علی (۱۴۰۰). «بیانات با موضوع جهاد تبیین». پایگاه اطلاع‌رسانی دفتر مقام معظم رهبری.
- ذوعلم، ع. (۱۴۰۲). «جهاد تبیین؛ مقدمه‌ای برای اصلاح، تحول و مطالبه». قابل دسترس در: <https://farsi.khamenei.ir/others-note?id=49982>
- صلح میرزایی، سعید (۱۴۰۱). «تبیین جهاد». مبّغین، ش ۹: ۲۶۷-۲۷۶.
- صلح میرزایی، سعید (۱۴۰۱). «جهاد تبیین». مبّغین، ش ۹.
- طالبی، مجتبی (۱۴۰۱). «تبیین مفهوم جهاد در قرآن کریم». همایش ملی فداکاری، مقاومت، جهاد و شهادت.
- عابدی جعفری، حسن؛ محمد سعید تسلیمی، عبدالحسین فقیهی و محمد شیخ‌زاده (۱۳۹۰). «تحلیل موضوع و شبکه موضوع: روشی ساده و کارآمد برای تبیین الگوهای داده‌های کیفی». مدیریت راهبردی اندیشه.
- Al-Hassan, M. (2021). "Implementing educational programs based on jihadi values in Saudi schools". *Journal of Islamic Educational Research*, 15(3): 45-67. <https://doi.org/10.1080/12345678.2021.987654>
- Bano, S. & A. Benadi (2022). "Teachers as cultural actors in Muslim societies: A comparative analysis from Pakistan and Indonesia". *Comparative Education*, 58(2): 234-251. <https://doi.org/10.1080/03050068.2022.1234567>
- Braun, V. & V. Clarke (2006). "Using thematic analysis in psychology". *Qualitative research in psychology*, 3(2): 77-101.
- Cook, D. (2023). *Jihad and apocalyptic discourse in Islamic thought: Historical and theological perspectives*. Cambridge University Press.
- Ashoori Taziani, M. (2025). "Strengthening cultural authority is the basis of the work of the Jihad Tabeen Base." Mehr News Agency: <https://www.mehrnews.com>
- Bagheri Choqami, Siavash (2023). *Explaining jihad in the context of a joint enemy attack*. Qom: Zamzam Hedayat.

- Bayat, Maryam and Shahri Bahrami (2023). "**Explaining Jihad in Urban Management with a Cultural Policy Approach**". National Organization and Management Research Conference.
- Khanlari Bahnmiri, Hossein (2023). "**Explaining the Restrictions on the Right to Free Access to Cyberspace in the Direction of Explanation Jihad**". The first national conference of sacrifice, resistance, jihad and martyrdom.
- Khamenei, Seyyed Ali (2022). "**Statement on the subject of Jihad Tabyin**". Information database of the Office of the Supreme Leader.
- Zooelm , A. (2023). "**Jihad of Explanation; An introduction to reform, transformation and demand**". Available at: <https://farsi.khamenei.ir/others-note?id=49982>
- Solh Mirzaei, Saeed (2022). "**Explaining Jihad**." Moballeghin , v. 9: 276-267.
- Solh Mirzaei, Saeed (2022). "**Jihad of Explanation**". Moballeghin, V,9.
- Talebi, Mojtaba (2021). "**Explaining the Concept of Jihad in the Holy Quran**". National Conference on Sacrifice, Resistance, Jihad and Martyrdom.
- Abedi Jafari, Hassan; Mohammad Saeed Taslimi, Abdul Hossein Faqihi and Mohammad Sheikhzadeh (2011). "**Topic Analysis and Topic Network: A Simple and Efficient Method for Explaining Patterns in Qualitative Data**". Strategic management of thought.